

57 Mr. J. J. J. J. J.

1880 III, p.

I E T S

OVER

S O P H I S T I S C H E
V E R G E L I J K I N G .

D O O R

T É T T I X .

Voor rekening van den Schrijver.

HELDER,
H. A. STADERMANN.
1880.

LIBRAIRIE ANCIENNE ET MODERNE
J. L. BEIJERS
NEUDE G. 56
UTRECHT.

I E T S
OVER
SOPHISTISCHE
VERGELIJKING

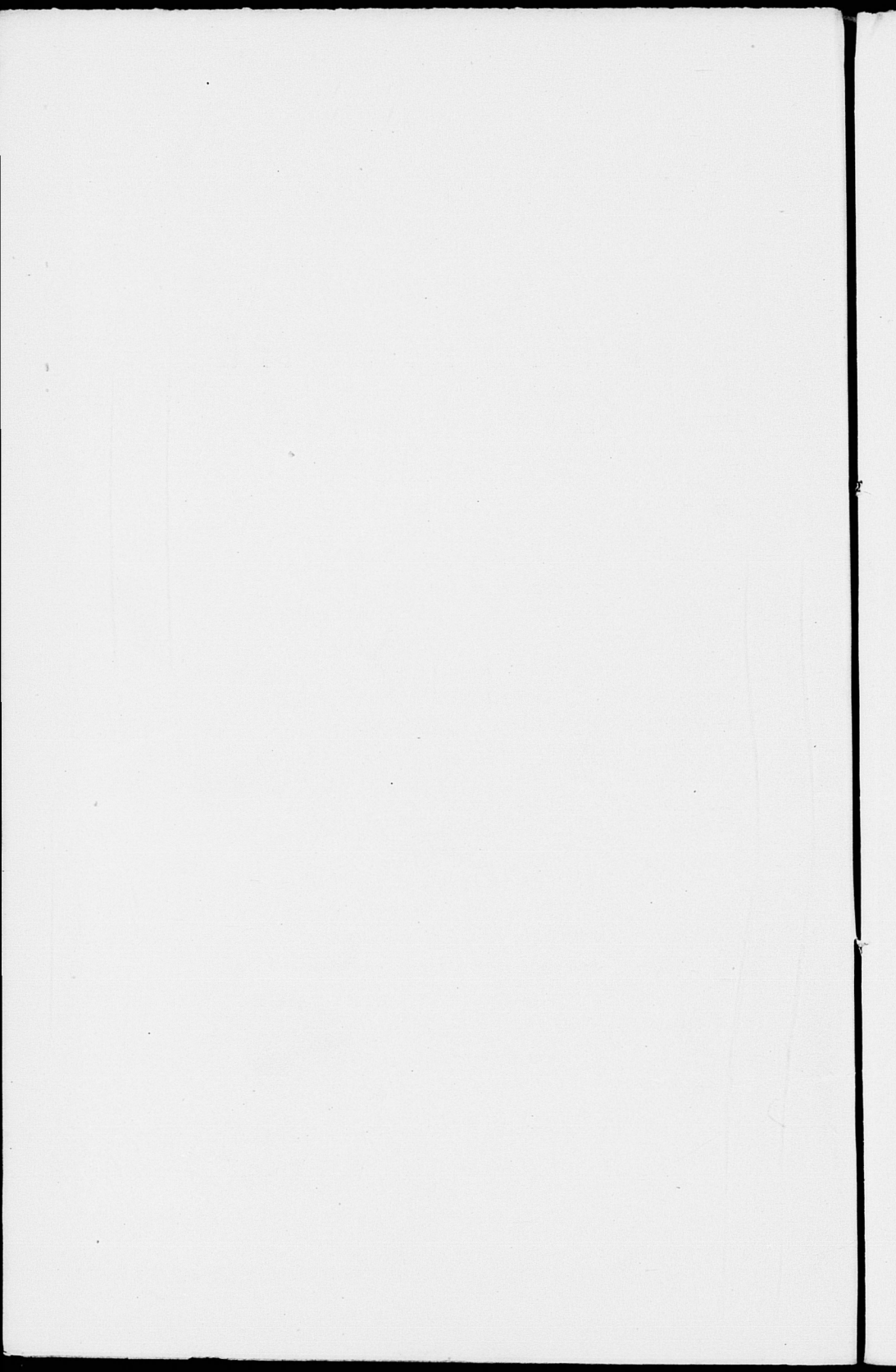
D O O R

T É T T I X.

„Het openbaar onderwijs is een voorwerp van de aanhoudende zorg der Regeering. De inrichting van het openbaar onderwijs wordt, met eerbiediging van ieders godsdienstige begrippen, door de Wet geregeld. Er wordt overal in het rijk van overheidswege voldoende openbaar lager onderwijs gegeven. Het geven van onderwijs is vrij, behoudens het toezicht der overheid, en bovendien, voor zoover het middelbaar- en lager onderwijs betreft, behoudens het onderzoek naar de bekwaamheid en zedelijkheid der onderwijzers.”

Art. 194.

1 8 8 0.

Wiens weetgierigheid leidt tot onderzoek omtrent mijn aangenomen naam, zal beter doen archaeologie, symboliek en heraldiek te bestudeeren, dan zich te laten verleiden door *Tetios*.

Dan, ik kan ten naastenbij openbaren, waarom ik optreed als een gemaskerde.

Ik ben solliciteerend onderwijzer van beroep, d. w. z. half master, half clown, en het ware *dus* — *more consueto* — niet onmogelijk, eene ridderlijke daad te zien *beloonen* met een *verzilverd* KRUIS en het grootmeesterschap der veteranen. De bestrijder der nihilisten is een bekende held en daarom een terdoodveroordeelde — neen, een terdoodverwezene zonder gewijsde. In Rusland is dat nu eenmaal gewoonte, die, overgebracht, in liberale landen een epidemisch karakter aanneemt.

Maar „*qui se ultro morti offerant facilius inveniuntur, quam qui dolorum patienter ferant*” dat zeer natuurlijk is bij een eenmaal gewissen dood. *Overlijden* is gemakkelijker dan *lijden*, waarom gene dan ook wordt opgeteekend door den Secretaris of eenen klerk van het gemeentehuis; ja, zelfs de chronologische tabellen danken haren geestigen, boeienden inhoud aan de genoegdoening der stervensgezindheid. En toch ware het sterven eene werking, de vrije woningen met tuin bleven onbesolliciteerd en pensioen ware eene ongeachte premie.

»Want de macht der kennis weegt vaak niet op tegen die der knoopendraaijerij.»

C. F. VAN ASSENDELFT DE CONINGH.

Ik voel mij verplicht (geheel gevoelloos ben ik nog niet) alle medebelangstellenden — of, wat omvangrijker — alle

medebelanghebbenden te waarschuwen voor, tegen, vergelijkende examina, waar men zich heeft te houden aan de mode van den dag.

Neen, onderwijzers en opvoeders, gij behoeft uwe kleêrkast te vergrooten, noch uw Hollandschen tailleur te raadplegen; weest gerust!

De mode geldt hier *slechts* de oplossing van vraagstukken, inzonderheid rekenkundige opgaven.

Bijv. Een jongen koopt een elastieken bal voor f 0.25. Hij verkoopt hem aan een ander voor f 0.30, waarvan hij terstond (een half uur na den koop) f 0.25 ontvangt en de rest den volgenden dag. Hoeveel % wint hij 's jaars, of liever gedurende de halve eeuw, die hij nog leeft?

Voorheen won men 1820000 % ongeveer.

Tegenwoordig wint men ∞ % — volgens den koers, of iets meer.

Die kunstige mode, ik meen: rekenkundige mode, misschien wel nieuwmodische wiskunde . . . (informeert het maar eens bij de redactie van „de Wekker”) . . . is niet voor berekende personen; maar meer een gevolg van de voegzaamheid.

Zij — de mode . . . of de voegzaamheid — schrijft voor een rok te maken uit de afgelegde kleeven van negenennegentig begraven collega's en daarmee getooid ter audiëntie te gaan. (*)

Schoone ontdekking, weldadig verschijnsel, opmerkelijke ont-knooping! Hoe hebt ge mij laten wachten! Ik vreesde, dat ge bestondt en altijd zag ik den blauwen hemel boven, het woelende water achter en voor mij: ik droomde van eerlijkheid en examina en thans ontdekt, ontdekt is het: wezenloos te handelen, om wijs te lijken. Ja, zoo is het!

Heil den ontdekker!

Voor mij was de uitspraak van mejuffrouw VAN REES:

(*) Naar men verneemt zijn er — uitgezonderd afgelegde plaatsen — nergens zulke model-kleederen meer voorhanden.

„het beste middel, om iemand te behagen, is in zijn geest te spreken” een doode letter, in logica verklaarde onzin; maar thans Er loopt nog $\frac{1}{99}$ — naar gelang van vroegere grootheid — in absurditeitstenu, o, demon!

P r a k t i j k e n T h e o r i e .

Theorie en praktijk zijn twee zaken. Dat de laatste voor een deel uit de eerste geboren wordt, wie betwijfelt het? Ik zeg: voor een deel. Men krijgt immers ook praktijk door de praktijk zelve, de een meer, de ander minder. Doch gelukkig hij, die praktijk en theorie beide beoefent en daardoor theoretisch en practisch wel ontwikkeld wordt.

(„Wekker” 13 Maart 1880.)

Bestendige lezer R.

Als na eeuwen en jaren de beteekenis van een woord is veranderd of gewijzigd — o, buigbare, buigzame taal (*) — is het moeielijk zulk een verlopen woord aan de oorspronkelijke begrippen te verbinden.

Zoo moet de geschiedenis van het woord theorie — het Grieksche *Theoria* — van HOMERUS tot den bestendigen lezer R — eene aaneenschakeling zijn van gebeurtenissen, heel interessant.

Naar de oudste geschriften moet *Théo* of *Thauo* de stamvader zijn van *theater*, *amphitheater*, *theama*, *thauma*, *theoremata* en ook van *theorie*. Deze afstammeling was wegens afgetrokkenheid

(*) Volgens Schaeplmans uitspraak: „de ziel van een volk is zijn taal” is deze slechts buigzaam als de ziel en wijzigt zich de beteekenis van een woord; doch de taal is buigbaar, te buigbaar, indien die beteekenissen door bestendig lezen onadenkend veranderd wordt.

alom bekend en hare beteekenis was voor den mensch: *de beschouwing eener zaak*. In het midden der vorige eeuw verklaarde L. MEIJER haar nog als *Thaou* (*Théo*)'s nakomelinge, doch noemt haar een bastaard. *Theorie* — bespiegeling, beschouwing eener zaak. *Theorie* in 1880 den 13^{en} Maart — eene zaak.

Nu moet *theorie* tijdens de laatste eeuw eene zelfstandigheid hebben verkregen zonder verdrukking, opstanden of tachtigjarige oorlogen, zonder oproer, opschudding of oploop, dus: niet verworven, wat ook niet is overeenkomstig de natuurlijke bestendigheid der onbestendigheid en zeker in strijd met de werkelijke ontwikkeling.

Théoria's moeder *Praxis*, met onvergankelijke schoonheid, heeft door polyandrie eene talrijke nakomelingschap. Nu moge *Theoria* zich de rechten eener voogdesse toeëigenen, de plichten eener voedster kan zij niet vervullen; want praktisch gewint theorie; eene handeling kan met of zonder bewondering beschouwd worden. En toch, sedert Maart 1880 heeft een verloskundige, zoo 't schijnt, uitgevonden, dat de beschouwing eene zaak en eene halve oorzaak — neen! de oorzaak is van de halve handeling, die — vice versa — de primitieve oorzaak is van hare aanstaande..... moeder. Dat de twijfel opkome!

Misschien uit erkentelijkheid jegens het verstand, heeft men — paradox genoeg — de praktijk vernederd, teruggebracht tot een minimum = naakte handeling, „tuyghwerkelijkheijt.” Overleg, bewustzijn, bedoeling zijn afgezonderd van de werking; uit hooger kreits gesproten, vonden zij eene plaats nevens methodos en hypotheseis, om den handel in vermoedelijke onnauwkeurigheden begunstiging te verzekeren.

Wie de beteekenis van *dogma* kent, behoeft geen Hollandsche vertaling van *theorie*, wier instabiliteit een Columbus waardig is.

Na behoorlijk genaturaliseerd te zijn, geloof ik, dat men bewilligt, om *praktijk* en *theorie* in Nederland te *beoefenen*; maar de acclimatatie voor eene goede *practische* en *theoretische ontwikkeling* van iemanden of ietsen is bijna onmogelijk.

Men heeft echter personen, die zeer vrijzinnig zijn en de leer der permutatie, variatie en combinatie vereenzelvigen met syntaxis. Dat zegt wat meer dan »dichterlijke vrijheid» in gedwongen stijl.

De toepassing van voorschriften, regels en wetten — bekend onder het motto: theorie — verraadt onhandigheid en onhebbelijkheid. Praktijk alleen maakt de praktijk; hare bedoeling, richting en gevolgen naar eigene ervaring, als hoogste waarheid, te beschrijven, is moeielijk, omdat, uit den aard der zake, vele omstandigheden moeten verzwegen worden; bovendien is het geheugen omringd van tallooze dwaallichtjes, die iemand, zienderoogen, aftrekken van de hoofdzaak.

Dus blijft de zoogenaamde theorie een areometer met standvastig volume, zoolang de vergelijkende examina bestaan. Het bepalen van het *soortelijk*, ook soortgelijk, gewicht wordt daardoor mogelijk en zeer vereenvoudigd.

Jammer voor mijne toekomst, dat ik zooveel ervaring opdeed, om de standaardtheorie niet altijd te kunnen uitgeven als gangbare munt. Hoe zich te verontschuldigen, indien men de toepassing van eene voorgewende praktijk verlangde?

Doch wie vraagt verschooning, omdat hij naar het voorschrift van den dokter »het bed houdt?» 't Is, of ik beëxamineerd ben!

»Want die alom de waerheyt seyt
En stip staet op gerechtigheyt,
Dit 's 't menschelijk doen in 't jammerdal,
Geen herbergh ergens vinden sal.»

De Godtspraeck der waerheyt.

De jeremiaden in bladen, *gewijld* aan opvoeding en onderwijs, worden begenadigd door een onbekenden eigenaar. Waarom?

Ambire munus!

Veeltijds tenminste.

Bewijs? Kom aan:

Een noodwendig gevolg van teleurstelling is eene grief; n sollicitanten, $(n-1)$ teleurstellingen, $(n-1)$ grieven; (het gemeentebestuur krijgt gewoonlijk zijn deel van de voorgedragenen — 1) verlies van vertrouwen wordt opgeheven door wantrouwen: het gemoed is steeds vol; onbeantwoorde verwachting wekt twijfel, welke zich verantwoordt met gissingen; een ieder voelt zich gekrenkt beneden de aandacht te staan van een ander (de meesten staan boven die van zichzelf): eigenbelang eischt wraak; een onwederstaanbare heldengeest verheft zich in die mate, dat men nog even wederwraak ducht..... en de klacht komt tot haar goed of vermeend recht, pseudonimisch.

Waarheidszin?..... nihil!

Na geplaats te zijn, na eene onneembare stelling te hebben ingenomen, is de heldenaard verdwenen; DIKE wordt gehonoreerd en men wacht niet langer uit te roepen: gerechtigheid verhoogt een volk; want..... want..... er is geen want. Zeker! Want het pleit is beslist naar men's wensch.

Of.... na eene plaats verworven te hebben, wel te verstaan..... men houdt zich niet langer schuil, wijl men niets meer behoeft te vreezen; „de herbergh is ergens gevonden”; men tart allen met glimlach, met grimlach, met heldachtigheid naar goeddunken.

Ik ken een vermaard hoofdonderwijzer, die beweert, dat van de vergelijkende examina, waaraan hij deelnam, er slechts twee consciëntieus waren t. w. heel toevallig en opmerkelijk de twee, waardoor hij plaatsing verwierf. Waarom, indien dit waar is, de pen niet gedoopt voor de afschaffing der deugdelooze onderzoekingen, in plaats van de punten stomp maakt voor pia vota?

Rotterdam heeft eene zekere beruchtheid verkregen of gekregen door de aantijgingen, waarmee men zeer bescheiden en bedektelijk (de onderteekening betreffende) de locale examina nu en dan bejegt.

Voor mij is elke voordracht in het district van Rotterdam

een blijk van een getrouw en stipt onderzoek; ware zij anders, de verdenking zou gegrond zijn, dat aantijgingen meer indruk maken, dan kennelijke sporen van eigen productie.

Indien men zich de moeite van eenig onderzoek getroost, blijkt er, dat Rotterdam volstrekt niet alleen staat. Schijnbaar vreemdeling, kan iemand een oud-bekende, een oud-leerling zijn en aanspraak hebben op gelijke onderscheiding van den leeraar-examinator, als diens tegenwoordige kweekeling.

Het is niet onmogelijk, dat heeren schoolopzieners en examinatoren door pantominieek de hooge Regeering willen beduiden: *bewet de vergelijkende examina als volgt*: Bij het vacceeren eener betrekking aan het hoofd eener school, kunnen alleen zij als sollicitanten worden toegelaten, die minstens twee jaar woonachtig en werkzaam zijn in het district, waarbinnen de betrekking vacceert.

Zeker is er iets goeds in een dus geformuleerd artikel.

Het aantal sollicitanten zou verminderen. Het onderwijs zou minder lijden, dan bij eene herhaalde afwezigheid der kampioenen. Waar oude of zwakke onderwijzers aan het hoofd der school stonden, zou men krachtiger bijstand kunnen erlangen.

De schoolopziener zou den Raad der gemeente een beter gemotiveerd advies kunnen geven.

Zeker, zeker! De grootste gemeenten geven het voorbeeld en daarom

En de onderwijzers, handelen zij naar hunne ervaring, naar hunne bevinding?

Neen!

Ambire munus!

Wie dit verwerpt, bepale de negatieve waarde van het verstand, als bekend is:

- 1^e. mededinging naar betrekkingen, terwijl men zeker is, niet in aanmerking te komen.
- 2^e. betichting van rechtvaardigheidschennis, terwijl de beslissing het stempel der oprechtheid draagt.

Ambire munus kweekt onzin; de drager van dien onzin

moet zich schuilhouden, omdat delirium eene slechte aanbeveling is voor de opvoeding der jeugd.

In „de Wekker” van 1 Mei 1880 treedt EEN SOLLICITANT op met de gegronde aanklacht wegens lichtvaardigheid. Hij deelt mede :

»Het werk dat ons werd voorgelegd — te Harlingen — »hield ons met eene kleine tusschenpoos bezig van voorm. 10¼ tot nam. 4½ uur.

Op het werk (*) wil ik niets afwijzen, maar ik voor mij kan niet gelooven, dat het (†) nauwkeurig is nagezien. Het schijnt mij tenminste onmogelijk toe, dat men daarmede reeds op denzelfden dag van het examen kan klaar komen, daar toch 36 sollicitanten aan het examen deel namen.

Reeds om half zeven was lang en breed uitgemaakt, wie zouden kunnen blijven. Daarbij moet men in aanmerking nemen, dat de luchthartigheid, waarmede de heeren examinatoren het werk, de vrucht van zwaren arbeid, inzagen en door de handen lieten gaan, een scherp contrast vormde met de inspanning, waarmee de sollicitanten, wien het ernst was, zaten te werken.”

Ook ik heb mij wel eens verwonderd over de vaardigheid van heeren keurmeesters, taxateurs en examinatoren; maar sedert ik heb zien goochelen met tastbare voorwerpen, of — als ik bedenken, dat, wie te A is voorgedragen, te B even goed kan fungeeren en zoo het waar is, dat voortbrengen inspanning vordert, terwijl „inzien,” doorzien, nazien, vergelijken, „door de handen laten gaan” eene uitspanning is, dan vind ik verbazing onfatsoenlijk.

Hoe kan het anders?

Onderwerpen, die alle paedagogische pennen zouden doen spritsen van theoretieid, moeten na verloop van anderhalf uur

(*) Waarschijnlijk de opgaven, voorkomende in „de Wekker” van 28 April 1880.

(†) Vermoedelijk de beantwoording der opgaven.

overdacht en behandeld zijn, zoodat — misschien *opdat* — de opstellen met onverschilligheid, hunner waardig, kunnen nagezien en vergeleken (?) worden. Daarenboven, onzekerheid en langdurige spanning verergeren de verlamming.

»La quantité des connaissances, la singularité des faits, la nouveauté même des découvertes, ne sont pas de sûrs garants de l'immortalité," zegt Buffon.

Begrijp eens: la quantité des connaissances is vergankelijk in het eerste, tweede, derde of vierde geslacht. Waartoe dan geschiedenis gerepeteerd; wat baat het of men haar weet te verdeelen in drie à vier geschiedenissen n.l.: die der aartsvaders, die der voorouders, die der voorvaderen en die der stiefmoeders? (*) Wat genot of nut, al leert men ieder volk, elk Vorst, elk overwinnaar zijn rechtmatig aandeel geven van de massa?

Alzoo: een kundig mensch sterft met zijn overlijden, en het vak, waardoor hij uitmuntte daalt 50%, de rest valt te pletter. Hij was geen onderwijzer genoeg, om dien val te verhoeden.

La singularité des faits, dan!

Elke daad, elk feit heeft een gevolg, dat de oorzaak is van een toestand, eene handeling, die enz. enz. . . . Dus eene daad of een feit blijft in de gevolgen voortbestaan: dat is een fait accompli. Maar de ongemeenheid, de zonderlingheid, de bijzonderheid van daden is voor het opkomend geslacht òf minder opmerkelijk òf volstrekt onbegrijpelijk.

Het herinneringsvermogen wordt belast met het vasthouden van merkwaardige vreemdigheden, en wie het best voldoet, heeft een uitmuntend geheugen — de onderwijzer voor een groot deel, gewoonlijk, totdat hij „klaar" is; de leerling zoolang hij schoolgaat. De lust tot onderzoek vergaat door vervelende herhaling en gedwongen eentonigheid.

La nouveauté même des eene maand, een dag, een uur na de geboorte, het ontstaan, de schepping, de ontdekking

(*) De zoogenoemd nieuwste geschiedenis, waarvan de leerlingen nog het meest kunnen begrijpen, wordt zeer stiefmoederlijk behandeld. Te alledaagsch misschien.

is de nieuwhed verouderd en kan dus geen waarborg zijn voor de onvergankelijkheid van zich zelve of voor de onsterfelijkheid van een ander. Juist de ouderdom, beter l'antiquité, bewijst de deugdelijkheid; en de deugd? . . . zij is blijvend, mits men haar niet aanprijst en voorschrijft om onsterfelijk te worden. Ook is eene ontdekking slechts een ontblooten, eene openbaring van het onbekende, doch bestaande.

Dit ongeveer doet Buffon lezen; maar de Nederlandsche onderwijzers, waarvan een deel de onsterfelijkheid ontkent, een ander deel de sterfelijkheid en nog een deel beide, moeten de regels der harmonie, leer der accoorden, kennen, alsmede de grondbeginselen der Nederlandsche taal, t. w. Substantiva Verbalia, Adjectiva, Denominativa, Composita Constructa, idem Possessiva, Perfectum, Numeri, Modi, Acristi secundi — de terminologie behoort toch bij de grondbeginselen? — teneinde de opleiding der kinderen tot zelfstandige, deugdzaame, denkende wezens en toekomstige leden der maatschappij te waarborgen.

Iemand, die geen kennis van zaken heeft, zou meenen, dat de opleiding en opvoeding tot menschen daardoor wordt voorkomen.

Mij komt het vreemd voor, dat die waarborgen (?) moeten blijken uit wat men gelieft op te schrijven ter gelegenheid van een vergelijkend examen; ook is het mij niet duidelijk, waarom men niet dan voor het onderwijs — bepaaldelijk: het gewoon- en buitengewoon lager onderwijs — tusschen Pruisen, België en de Noordzee te geven — de meest *geschikte* personen zoekt door het vergelijken hunner *geleerdheid* en boekerige practijk.

Boekerig?

Ja, de werkelijkheid wordt miskend, en *moet* miskend worden, om in een gestelden tijd of onbepaald te beschrijven, hoe men middagmaalt — ik bedoel: onderwijs. (*)

Eene ontdekking!

[*] Ik kan met getuigen bewijzen, hoe een onderwijzer [?] — onlangs aan het hoofd eener school geplaatst — zijnen practijk heeft moeten verzwijgen, om schijnbaar te kunnen wat hij niet vermag, n. l. onderwijzen. 't Is ergerlijk, maar toch geleerd!

Voistrekt niet.

Wat zou eene moeder leveren, indien men van haar eischte eene beschrijving, eene verklaring van de wijze, hoe zij hare kinderen „het praten leert?” Geef haar twee uren, drie uren, een dag of eene week voor dat werk — evencens het weergeven van handelingen, eene roeping, eene plicht; — laat zij geschikt, bekwaam, zelfs geleerd zijn: geen antwoord. Eene poging, om iets te leveren, zou haar kwetsen en anderen doen ergeren wegens de lompheid en valsheid van het voortgebrachte. Geef haar een kind, een uur lang en nog mag en kan men niet oordeelen over hare geschiktheid als moeder of onderrichtster, haar moeder- en meesterschap is geen kunstje, om het te vertoonen per uur.

Heeren examinatoren begrijpen dat even goed, ingeval zij moeder — ik meen: onderwijzer zijn. Hunne onverschilligheid „hunne luchthartigheid” ware eene deugd, indien zij gedwongen werden te examineeren.

„Een vereerend verzoek” kan moeielijk geweigerd worden, en daarom

Openhartig gesproken en welgemeend, heeft de oppervlakkigheid van onderzoek mij *eene verwijting* afgeperst.

Ik weet, dat er onder sollicitanten enkelen zijn, die wetenschappelijke vragen beantwoorden met phrasen vol poëzie (goed gezien niets minder dan onzin) en daardoor een gunstigen indruk maken bij eene vluchtige vergelijking met wetenschappelijke dorheid. Daar ik die zoogenoemde poëzie bij het beantwoorden van vraagstukken beschouw, als ware zij ter bemanteling van onkunde, schijnt het, dat mijzelfven het verwijt moest gelden.

Immers, ofschoon mijn „patroons” steeds zeer tevreden waren over mijn onderwijs en plichtsvervulling, al heeft geen methode mij tot dienaar, ik ben niet geleerd. Nu zou ik ook wel in poëzie willen doen, maar ik durf niet, om de prijsvermindering van dat goed niet te verergeren. Natuurlijk zou zelfverwijt mijn niet-durven gelden, en de poëzie, die ik bedoel, is van de minste kwaliteit, n.l. de prozaische of ongerijmde.

De berijmde, de rijmende poëzie, ook wel de poëtische poëzie of gedwongen, gebonden stijl genoemd, staat veel te hoog. Zij is het beste bewijs van uitstekende

Gevoel, Verbeelding, Heldenmoed,
Tot ééne ondeelbre kracht verbonden,
Te zaâm gesmolten tot één gloed,
En door den boezem uitgezonden,
Op vleugelen der melodij,
Om al wat ademt te betoovren,
Om al wat hart heeft te verovren!
Ziedaar de gaaf der poëzij!

I. DA COSTA.

„Ziedaar de gaaf der poëzij.” Gevoel, verbeelding, heldenmoed; ziedaar de drie vereischten.

Kennis niet, verstand niet, denkkracht niet.

»La philosophie décrit et dépeint la nature; la poésie la peint et l'embellit; elle peint aussi les hommes, elle les agrandit, les exagère, elle crée les héros et les dieux” et les sciences, tegen vereerende verveling (ik heb de e legende ingezien, maar zal het nooit weer doen.)

Heeren, examinatoren! ik verzoek u rechtvaardig — (niet recht vaardig) — te zijn, door eene totale onverschilligheid te toonen, om leugenachtige vergelijking en nadeelige kwakzalverij van wetenschap te verfoeien; want beter is eene zichtbare luchthartigheid, dan gehuichelde stiptheid. Wanneer men eene maand vóór het examen verneemt, wie voorgedragen zal worden, na een vergelijkend onderzoek van eene maand, meen ik de nauwkeurigheid beneden luchthartigheid te moeten stellen, al is het contrast tusschen inspanning en voorbeschikking (?) minder opmerkelijk in schijn.

t'Uytert op de Marcht, daer zijn appeltjes [*] te koop
. mach ick daer eens nae loope?
Jae nae loope?

[*] Appeltjes voor citroenen te verkoopen schijnt somtijds geoorloofd.

Er bestaat weten en niet weten, kennis en onkunde. Slecht, goed, beter en best weten is nonsens.

Veel weten ?

Blijkens vragen, opgegeven door *kundige* personen, om geschiktheden onderling te vergelijken, kan iemand veel weten, ijselijk veel ; maar juist daardoor onbekwaam zijn.

Nademaal de Regeering in derzelver gedaanteverwisselingen geen blijk geeft eenige waarde toe te kennen aan onderscheidene op- en aanmerkingen betreffende de vergelijkende examina, zullen degenen, die zich dezelve veroorloven, kunnen beschouwd worden als kwājongens.

Ja, ja, Boileau !

»Rien n'est beau que le vrai : le vrai seul est aimable.»

Vooral in landen, waar men haar te zien krijgt, als eene gruwelijke aalwete : tres beau (belle) trop aimable !

Onwetend of kwaadwillig
 Ontaardt men ons bestaan
 En zou ik onverschillig
 Het zien te schande gaan ?
 O, waar de rede aan banden,
 En 't recht gekluisterd ligt
 Te reppen tong en handen,
 Is echter mannenplicht.

F. DE CORT.

*Aan Zijne Excellentie den Minister
 van Onderwijs.*

De eer Uwe Excellentie aangeboden, is mij geene schuld-bekentenis, maar eene betrachting, die ik meen te moeten nakomen, om de hoofdsche vormen niet te schenden.

Eene plichtsvervulling is dien eerbied jegens U, omdat Uwe onpartijdige en belangelooze handelwijze voor de uitvoering der „nieuwe wet” mij daartoe noopt.

Indien Uwe Excellentie de verslagen leest van Onderwijzervergaderingen zal het U duidelijk zijn, hoe moeielijk het is vele paedagogische vraagstukken te beantwoorden, hoe uiteenloopend het oordeel is van dezelfde personen, die geroepen worden, om de antwoorden van 60 tot 100 onderwijzers te vergelijken of beter: te toetsen aan hunne zienswijze, antwoorden, die in anderhalf uur moeten zijn overwogen, bedacht en opgeschreven met of zonder poëzie, welke met routine en geluk, eene bekroning erlangt.

Zestig tot honderd opstellen over hetzelfde onderwerp te lezen is reeds eene marteling voor een onontwikkelde; hoe zal een beoordeelaar te moede zijn onder eene kastijding, die den geest erger is dan verveling en walging?

Indien Uwe Excellentie weet, welke vragen worden gesteld voor de examina, zal het U allicht verwonderen, hoe het aantal punten (goedkeuringen) zooveel kan verschillen, dat het doenlijk is de bekwaamsten (?) af te zonderen. Bovendien, hoe hoog mag men kennis en bekwaamheden taxeeren; als ze worden voorgesteld door punten en puntjes; doch . . . eene beschrijving van een vergelijkend examen — jongere linie — zal U kunnen doen oordeelen.

Het vergelijkend examen.

Volgens eene advertentie vacceert er eene betrekking aan het hoofd der school te A. op eene jaarwedde van f 700 tot f 1700 met genot (?) van vrije woning of vergoeding enz. enz. Stukken in te zenden enz.

Ieder, die in het bezit is van een akte als hoofdonderwijzer — die en die uitgezonderd — raamt, overweegt en wikt overeenkomstig met zijne beurs, zijn lust, zijne gelukszon, het tractement enz. en zijn stukken worden opgezonden.

Is dit geschied, dan ontuchttert hem het bericht, dat er 60, 80 . . . 130 sollicitanten zijn.

Misschien, om den examinatoren wat verlichting aan te brengen, mogelijk, om zich zelven te vrijwaren voor moede-loosheid, doch nimmer uit overtuiging van onvermogen en ongeschikt te zijn als hoofd eener school, nemen velen geen deel aan het examen.

De sollicitanten, die wel „opkomen,” spreken natuurlijk over schoolzaken; ontmoeten dezen „harddraver” of genen kennis en betoogen met zooveel beslistheid, dat de vergelijkende examina uitermate veel begunstiging en geluk eischen, dat er een protegé is of twee metaphysisch knappe mededingers tegenwoordig zijn, dat men gedurende het examen met een onderdrukt heimwee worstelt en gelooft, dat de conscientieuse examinatoren zijn vermoord in de wieg.

Het examen begint.

Na de voorbereidende werkzaamheden: het afroepen der namen, het teekenen van presentielijsten, het overhandigen van de benoedigheden, zijn in vele gevallen de meest praktische opgaven aan de orde, t. w.: „de sommen.”

Of die regeling toevallig is of eene naïperij, weet ik niet; doch naar mijne meening is zij opmerkelijk en een ongezocht bewijs, dat de rekenk. en wisk. vraagstukken afdoende zijn. Met overleg gesteld — en niet met wijzigingen overgenomen — geraakt men niet tot de oplossingen zonder nadenken en de conclusies zijn goed, eensluidend.

2e. Paedagogiek.

Bijv. Welke ontvangst bereidt gij den kinderen, als nieuwe leerlingen uwer school?

Niet onmogelijk is het, dat enkele sollicitanten de dikwijls voorkomende bedreiging der ouders met de school en den meester onderstellende, eene inleiding leveren, waardoor den boeman ontmomd, maar ten slotte de menschlievendheid vermomd wordt.

Een ander zal meenen: hartelijk. Eene hartelijke ontvangst, dat spreekt; doch hoezeer (misschien *hoewel*) in Nederland het begrijpen aller begrip te boven gaat, is hartelijkheid voor uitrekking vatbaar, die als nadere toelichting en uiteenzetting

eene verlamming ten gevolge heeft, en deze moet met schoone phrasen onopgemerkt blijven. *Tulle* dekt en verfraait! De sollicitant, zich aanstellende als milde schenker, wordt allicht zoo buitensporig met zijne hartelijkheid, dat het kind door hare toepassing zou opgeleid worden tot alle maatschappelijke ondeugden.

Voor het overige zullen de sollicitanten zich wreken op den steller der vraag, door deze met schatbare onzin te beantwoorden. Hij, die de vraag onzinnig heette of het antwoord schuldig bleef, zou onverrichter zake tot zijn — mogelijk pas aangekomen -- leerlingen kunnen terugkeeren, wat echter niet strookt met zijn wenschen.

Gaarne vernam ik de *bedoeling* van vele der paedagogische opgaven. Slechts de bedoeling! Is het, om na te gaan, wat iemand kan voortbrengen als kunst- of vlugschrijver, als steller, als poëet, als onderw. basta! Den onderwijzer leert men schatten naar het onderwijs en eerst kennen in zijne school en uit zijne onderwijzing; ik bedoel niet per occasionem.

3e. Taalkunde:

P A R A P H R A S E.

Gezond verstand

In Nederland

Tentoongesteld, de laatste jaren

Aldaar bekroond,

Het blijv' verschoend,

Diaan, van Eden's vijgeblaren.

Mogelijk zouden vele sollicitanten het bovenstaande, als volgt verklaren:

De voortbrengselen, die het redelijk wezen, de mensch, met verstand, weet te maken en dus de blijken zijn van zijn nadenken, worden niet alleen in Nederland tentoongesteld, om daardoor algemeene beschaving en ontwikkeling aan te brengen; maar worden bekroond naar mate zij meer het volkomene nabij komen en boven gelijke voortbrengselen uitmunten. De bekroonde, erkend door den tijdgeest, worden — volgens den uitgesproken wensch — niet voortgebracht

uit jacht (Diana) op effect; doch ten nutte van het algemeen, zoodat zij geene bedekking behoeven, gelijk het eerste menschenpaar in den Eden.

Die verklaring zou zeker heel juist zijn, indien ik niet kon verzekeren, dat zij met de werkelijke bedoeling bijna in geenen deele overeenstemt, en deze uit al het voorafgaande zeer goed is af te leiden.

(Dat Diana meestal als de godin der jacht wordt aangemerkt is juist; doch hier zal hare oorspronkelijke beteekenis als godheid wel iets minder ongezoekt zijn).

Wat verder de redekundige figuren betreft, hare benamingen als metaphora, metonymia enz. die zijn mij als meteoren en metaphora van een te bovenaardschen oorsprong of wat ontijdig.

Maar 't is waar: het vergelijkend examen is niet voorgescreven met het doel, om licht en leven te beschermen; maar als middel, om vijfgeblaren beschikbaar te hebben, waar gezonde genitaliën zich in hunne naaktheid voordoen. Men schame zich zijn onbedekte oordeelen!

4e. Aardrijkskunde enz.:

Het is niet van belang ontbloot, eens te onderzoeken, wie der sollicitanten de apostrophe van Frederik II kent:

Tel est, ô Prussiens, votre auguste modèle ;
 Soutenez comme lui votre gloire nouvelle,
 Et sans vous arrêter à vos premiers travaux
 Sachez prouver au monde
 Qu' une vertu féconde
 En produit de nouveaux.

en wie de nieuwe deugden kan aantoonen door de beantwoording der volgende vragen :

Welke heide vindt men in het N. O. van Hanover ?
 Welke eilanden liggen tegenover de uitmonding der Elbe?
 Welk kanaal verbindt de Havel met de Spree ?
 Welk kanaal verbindt de Spree met den Oder ?
 Welk kanaal verbindt de Havel met den Oder ?
 Welke is de Noordelijkste stad van Pruisen ?
 Welke moeras vindt men langs de Elbe ?

Zou het den sollicitant euvel te duiden zijn, dat hij in stede van het antwoord na eene voorgelezen vraag, de opmerking neerschreef, dat, zoo men geschikte *onderwijzers* verlangt, men niet behoort te onderzoeken, wie in den jongsten tijd Pruisen heeft bestudeerd, ten einde te weten of het per scheepsgelegenheid mogelijk was, krankzinnigen naar Siberië over te brengen?

Ik geloof bijna, dat de examiner, die zulke vragen durft stellen, de Regeering heeft willen doen inzien, hoe ongerijmd het is door *kanalen* en *moerassen* te onderzoeken, wie de waardigste opvoeder der jeugd is.

Het is beter de ondeugd zoo innig mogelijk te doen gevoelen, dan te trachten haar te onttrekken aan oppervlakkige blikken.

Uwe Excellentie, wanneer Ge mannen zaagt met baarden, vaders, menschen d. w. z. denkers van omstreeks 30 zonnejaren, die zich kinderlijk verheugen over de overeenkomend goede „uitkomst eener som,” wanneer ge hoordet vertellen, hoe deze beantwoording onjuist en gene half uitgewerkt moest blijven door het gering tijdsbestek, hoe sommigen zich beroemen op het herhaald figureeren als voorgedragenen, zal dan uwe ziel niet pijnlijk worden aangedaan, zal uw gevoel het medelijden dragen of zullen uwe blikken zich afwenden, om zulke vernietiging van eigenwaarde niet te aanschouwen? De strijd om een bestaan vernietigt het menschelijke in den mensch en de overwinnaar is — goed beschouwd — de overwonneling. Is de akte van hoofdonderwijzer geen genoegzamen waarborg, om aanspraak te mogen hebben op gelijke rechten? Is de inrichting van het onderwijs in Oost-Indiën zoo uitmuntend slecht? Het aanstellen van leeraren, docenten, notarissen, telegrafisten schijnt geen vormelijkheid te behoeven; waarom de onderwijzers niet in staat gesteld zich te wijden aan het onderwijs, dat moet lijden onder de wanhopige pogingen en moedeloosheid van hen, wier lust gedood wordt door *gedwongen* studie en wier bezieling bestaat uit herhaalde schaamte?

Uwe Excellentie, ik verzoek U in overweging te nemen wat ik neerschreef, ik verzoek U den sedert jaren uitgesproken wensch te vervullen.

Oogenshijnlijk zoek ik mijn eigenbelang. Doch ik vraag, wie of wat daardoor lijdt. Eene afschaffing van het vergelijkend examen is alleen nadeelig voor het bestaan der valscheid en gaat gepaard met eene opheffing van verholen of kennelijke onwaarheid.

Bovendien, ik heb mij beijverd eene plaats te *verdiene*n en niet die te veroveren; heb ondervonden en niet afgeleusterd, ik ben overtuigd en niet overreed, ik heb mij geërgerd, doch tot heden slechts; want ik stel mij beschikbaar, om zonder ergernis mee te werken aan het heil van anderen en nuttig te zijn voor de maatschappij.

Besluit.

Nalezing.

Waar wordt den held zijn dood
 En loon uit brons gegoten?
 De held gevierd geen nood,
 Voor hij is neêrgestooten
 Uit dankbaarheid, en sterft?
 Waar durft men zich beklagen,
 Dat men het epos derft,
 Als men geen held kan dragen?
 Of: wordt hij ook belaagd,
 Om zijnen moed te prikkelen?
 Misschien wel opgejaagd,
 Om meerder kracht te ontwikkelen?
 Waar deugt de deugd als gunst?
 Waar wil men menschen leeren,
 Schoon meesters in die kunst,
 Hunne eigen rede onteeren?

Waar valt de wetenschap
 Door 't vallen van een leider,
 En vindt zijn meesterschap
 Geen waardigen verbeider?
 Waar heet men kennis macht,
 Hoezeer de kracht van daden
 En kennis wordt geacht
 Naar titel, naam en graden?

Waar is — vaarwel Parijs! — een mode
 Beproefd; een mode in logica:
 Verruk'lijk dwaas. De lier: een ode
 Ter eere van Kislar-Aga! [*]

Uw hooggeplaatstheid, heer,
 Zoo meende ik, was onzedlijk;
 Maar zie ik andren weer:
 Dan dunkt mij is ze reedlijk.

Waar is de theorie een zaak,
 Een goudmijn voor den handel?
 Waar schrijft men zich een levenstaak,
 Tot richtsnoer in den wandel,
 Ten einde wel te zullen doen
 Te kunnen en te moeten,
 Wat anders — hemel, mijn fatsoen! —
 Verging door loome voeten,
 Of door gebrek aan overleg?
 Waar roept men om wat klaarheid,
 Doch schuilt men in het duister weg
 Uit vrees voor harde waarheid?

[*] „Bei Behandlung der Silben erlauben sich die Dichter manche Freiheiten, besonders wenn ein Wort sonst nicht in den Vers gehen würde, namentlich bei Eigennamen.“

„Eine kurze Silbe wird bisweilen lang gebraucht oder eine lange Silbe kurz.“

Waar wordt men nommer één, zoowaar,
 Na 't goochlen van vijf uren
 En dan een uurtje baakren maar?
 Dat 's stoom met wonderkuren.
 Er gaat een trekschuit naar de maan,
 Ik neem een plaats in 't roefje:
 Door mode en stoom zijn plicht gedaan,
 Is van mijn wil geen proefje.

Aan de rede.

Gij, rede, die den mensch verheft,
 Den mensch, die op zijn naam kan bogen,
 Omdat hij U den maker roemt,
 Hij, 't schepsel uwer openbaring.
 Gij, rede, wie het heilig doel
 Volmaking is, gij zijt gedagvaard,
 En voor de rechtbank van den tijd!
 Gij, rede, wie deze eeuw gewijd is,
 Gij zijt bespot, en welbewust
 Heeft men uw heiligheid verloochend,
 Uw schoon ontsierd, bevlekt, besmet
 En jaren is de heiligschender
 Gevierd en stond aan 't hoofd van al,
 Wat zegt te leven, zegt te strijden,
 Te worst'len voor uw heil, uw naam,
 Uw eer, uw majesteit, uw waarheid.
 Kan men het kleedje van den dag
 U om de lend'nen hangen en roepen:
 Ei! zie den geest, den reuzengeest,
 Wiens schepter wij verdobben? Eere
 Voor hem, die wint; want hij *verdient*?
 Gij, rede, zijt natuurlijk rechter,

— Geen beul, die recht met 't bloedig zwaard —
Ik vraag u 't vonnis, u het oordeel,
Omdat ge u zelve waardig zijt.
Een vonnis over hem, die hooger
Neen, lager stijgt en hooger zinkt,
Dan . . . dan het peil van zelfbewustzijn!
Zoo men verschijnt, het hoofd omhoog,
Bekent en zonder roede of pijnbank,
Dat men zich zelve heeft gehoond.
Als men het waas der zelfbevlekking
Vertoont als statiekleed, getuigt
Dus ben 'k gevierd en aangebeden.
Op, broeders! Doet als ik: Vergoedt
De gunst van andren, broeders huichelt:
Als dit geschiedt, wat is dan de eisch
En de uitspraak, die de rede teekent?

„Ik ben solliciteerend onderwijzer van beroep,” wat ik heb geschreven en dat de ontaarding van ons bestaan ter. zeerste doet gevoelen, herroep ik voor mijzelf en :

Iemand, 25 jaar oud, in het bezit van eene akte als hoofdonderwijzer en nog iets, zoekt eene betrekking, waarvoor verdienste wat beduidt. Brieven franco, bij den uitgever onder het motto: *Téttis*.

